

Установа адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай працы

Полацкага дзяржаўнага ўніверсіта

_____ Ю.П. Голубеў

«__» _____ 20 г.

Рэгістрацыйны № УД - _____/вуч.

ТЭАРЭТЫКА-ПРАВАВЫ МОДУЛЬ

ГІСТОРЫЯ ДЗЯРЖАВЫ І ПРАВА БЕЛАРУСІ

Вучэбная праграма установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:

1–24 01 02 «Правазнаўства»

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі ОСВО 1-24 01 02-2021 і вучэбных планаў па спецыяльнасці 1-24 01 02 “Правазнаўства” рэгістрацыйны №24-22/уч.ЮФ ад 27.05.2022 (для дзённай формы атрымання адукацыі), рэгістрацыйны №12-22/уч.з.ЮФ ад 27.05.2022 (для завочнай на аснове сярэдняга спецыяльнага формы атрымання адукацыі), рэгістрацыйны №13-22/уч.з.ЮФ ад 27.05.2022 (для дыстанцыйнай формы атрымання адукацыі).

САСТАЎНІК:

Андрэй Віктаравіч Валеўка, старшы выкладчык кафедры канстытуцыйнага права і дзяржаўнага кіравання

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЎХВАЛЕННЯ:

Кафедрай канстытуцыйнага права і дзяржаўнага кіравання установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт»

(праатакол № __ ад __ _____ г.);

Метадычнай камісіяй юрыдычнага факультэта установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт»

(праатакол № __ ад __ _____ г.);

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПСКА

1.1. Мэты і задачы выкладання і вывучэння дысцыпліны

Беларуская дзяржаўнасць, якая прайшла шматвяковы шлях гістарычнага развіцця, у сувязі з заканамернасцямі гістарычнага працэсу і прынцыпам пераемнасці развіваецца ў напрамку пабудовы дэмакратычнай сацыяльнай прававой дзяржавы. Гэтаму працэсу спрыяе вывучэнне гісторыі дзяржавы і права Беларусі – адной з фундаментальных прававых дысцыплін, прадугледжаных вучэбнымі планами па спецыяльнасцях, якія адносяцца да накірунку адукацыі «Права», прадметам вывучэння якой з’яўляецца сістэма ведаў аб прычынах узнікнення і станаўлення беларускай дзяржаўнасці, характэрных рысах, асаблівасцях і тэндэнцыях на шляху яе паэтапнага развіцця.

Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў якасці гістарычнай навукі ўяўляе сабой частку гісторыі чалавецтва, а ў якасці юрыдычнай – адну з важнейшых галін ведаў, на якіх грунтуецца дасягненні юрыспрудэнцыі ў цэлым. Гістарычныя трансфармацыі дзяржаўна-прававой сферы патрабуюць, з мэтай прагназіравання перспектывы далейшага развіцця навуковага аналізу папярэдняга хода гістарычнага працэсу і пераасэнсоўвання папярэдніх навуковых падыходаў адносна такіх важнейшых палітычных інстытутаў як права і дзяржава. Як гісторыка-прававая дысцыпліна, гісторыя дзяржавы і права Беларусі мае не толькі пазнавальнае, але метадалагічнае і практычнае значэнне, бо дапамагае выпрацаваць у студэнтаў погляд на дзяржаўнасць як на дынамічны арганізм, які пастаянна развіваецца ва ўзаемасувязі з рэальным грамадска-палітычным становішчам. Без грунтоўнага ведання і яснага разумення сутнасці папярэдніх гістарычных падзей, характэрных рысаў сацыяльна-эканамічнага, палітыка-культурнага і прававога жыцця народа і тых змяненняў, якія адбываліся ў сувязі з развіццём і ўскладненнем гістарычнага працэсу, немагчыма мець цвёрды светапогляд і бачыць перспектывы будучыні.

Узнікненне, станаўленне, развіццё дзяржавы і права Беларусі, пачынаючы ад ранніх, простых формаў грамадскіх адносінаў да больш арганізаваных і складаных формаў дзяржаўнасці, адбывалася ў рэчышчы агульнай гісторыі чалавецтва і цесным культурным, эканамічным і палітычным узаемадзеянні з суседнімі народамі. Пройдзены гістарычны шлях беларускага народа сведчыць аб тым, што эвалюцыя дзяржаўнасці Беларусі, змяненне айчынай дзяржаўна-прававой сферы адбываліся ў кантэксце агульных гістарычных тэндэнцый еўрапейскай гісторыі па складанаму шляху паступальнага і больш прагрэсіўнага развіцця. Пры гэтым трэба мець на ўвазе, што на працягу стагоддзяў змянялася назва беларускага народа, у сувязі з чым яго гісторыя часам прыпісвалася іншым народам і адвольна трактавалася, а некаторыя гістарычныя пытанні застаюцца яшчэ мала даследаванымі.

У паэтапным развіцці беларускай дзяржаўнасці і эвалюцыі прававой сферы найбольш характэрнымі з’яўляюцца наступныя перыяды: існаванне старажытных дзяржаў-княстваў на Беларусі; перыяд Вялікага княства Літоўскага – дзяржавы, палітыка-эканамічным цэнтрам якой былі беларускія землі; перыяд Рэчы Паспалітай – канфедэратыўнай дзяржавы ў складзе Польшчы і Вялікага княства Літоўскага; знаходжанне беларускіх зямель у складзе Расійскай імперыі, а затым – у складзе РСФСР; перыяд узнаўлення беларускай дзяржаўнасці (абвясчэнне БНР і БССР); савецкі перыяд (Беларуская ССР у складзе СССР); найноўшы перыяд, які пачаўся з абвясчэння ў 1990 г. Дэкларацыі аб суверэнітэце БССР і заканадаўчага замацавання у 1991 г. новай назвы беларускай дзяржаўнасці – Рэспубліка Беларусь. Зразумела, што гэта перыядызацыя некалькі ўмоўная. Маючы на ўвазе неаднастайнасць і сваеасаблівасць гістарычных перыядаў эвалюцыі дзяржавы і права Беларусі, з мэтай арыентацыі студэнтаў на галоўныя этапы і падзеі грамадска-палітычнага развіцця ў іх храналагічнай паслядоўнасці ў праграму ўводзіцца характэрная перыядызацыя гісторыі дзяржавы і права Беларусі, якая найбольш значна адлюстроўвае асаблівасці генезісу беларускай дзяржаўнасці. У адпаведнасці з важнейшымі эвалюцыямі прававой сферы ў

праграме вылучаецца шэраг спецыяльных тэмаў.

Мэтай вучэбнай дысцыпліны з’яўляецца забеспячэнне сістэмнага засваення курса і фарміраванне дакладных ўяўленняў аб храналагічнай паслядоўнасці і этапах развіцця беларускай дзяржаўнасці, сутнасці самых важных гістарычных падзей; асаблівасцях у развіцці права і функцыянаванні дзяржаўных органаў улады, судовых устаноў і заканадаўства на аноўных этапах гістарычнага развіцця.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- вывучэнне прававой спадчыны беларускага народа;
- засваенне катэгорыяльных паняццяў і канцэпцый, распрацаваных гісторыка - прававой навукай;
- прывіццё навыкаў умелай арыентацыі ў прычынах, гістарычных ўмовах і асаблівасцях эвалюцыі беларускай дзяржаўнасці.

На падставе засваення вучэбнага матэрыялу студэнты **павінны ведаць:**

- канцэптуальныя асновы гісторыі дзяржавы і права Беларусі;
- асноўныя этапы і храналагічную паслядоўнасць развіцця беларускай дзяржаўнасці;
- асноўныя катэгорыі, паняцці і дасягненні, якія характэрызуюць узровень гістарычнага развіцця прававой культуры Беларусі;
- прававыя крыніцы, асаблівасці функцыянавання і гістарычнага развіцця дзяржаўных органаў і заканадаўства;
- эвалюцыю прававога становішча насельніцтва;
- характэрныя рысы і асаблівасці гістарычнага развіцця важнейшых прававых інстытутаў і галін права.

Студэнт **павінен умець:**

- характарызаваць важнейшыя дасягненні прававой культуры беларускага народа;
- выяўляць аб’ектыўныя заканамернасці эвалюцыі прававых інстытутаў і заканадаўства;
- тлумачыць праблемныя пытанні гісторыі дзяржавы і права Беларусі;
- аргументаваць уласныя пазіцыі;
- выкарыстоўваць атрыманыя веды для паспяховага засваення галіновых юрыдычных дысцыплін і фарміравання навуковага светапогляду.

Студэнт **павінен валодаць:**

- разуменнем сутнасці гістарычных працэсаў;
- навыкамі усведамлення галоўных грамадскіх падзеяў, якія на іх ўплывалі
- навыкам аналізу гістарычнага нарматыўна-прававога матэрыялу

Гісторыя дзяржавы і правы Беларусі, як адна з фундаментальных юрыдычных дысцыплін, дапамагае будучаму юрысту не толькі стаць сапраўдным прафесіяналам у прававой сферы, але і сфарміраваць уласную грамадзянскую пазіцыю па актуальных пытаннях дзяржаўна-прававога развіцця і ўвогуле – стаць інтэлектуальнай асобай і патрыётам сваёй Айчыны.

1.2. Агульныя патрабаванні да фармавання сацыяльна-асобасных кампетэнцый выпускніка

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам “Вышэйшая адукацыя. Першая ступень”, выпускнік установы вышэйшай адукацыі павінен набыць наступныя універсальныя кампетэнцыі:

- УК-9. Высвятляць фактары і механізмы гістарычнага развіцця, вызначаць грамадскае значэнне гістарычных падзей

Выпускнік павінен набыць базавыя прафесійныя кампетэнцыі:

- БПК-2. Выкарыстоўваць гістарычны вопыт для ўдасканалення сістэмы дзяржаўных органаў, судовай сістэмы, заканадаўства, прававых крыніц, інстытутаў і галін права Беларусі.

1.3. Пералік дысцыплін, засваенне якіх студэнтамі неабходна для вывучэння дадзенай дысцыпліны

Вывучэнне «Гісторыі дзяржавы і права Беларусі » засноўваецца на ведах агульнай тэорыі права. Неабходна для засваення далейшых дысцыплінаў: Канстытуцыйнае права замежных краін, Сацыялогія права.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі. Размеркаванне аўдыторнага часу па відах заняткаў, курсах, семестрах

Дзённая форма

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны адводзіцца – 216 гадзін, аўдыторных – 96, лекцый – 56, семінарскія заняткі – 40.

Самастойная праца – 120 гадзін.

Форма бягучай атэстацыі – экзамен, 1 семестр

Дыстанцыйная форма

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны адводзіцца – 216 гадзін, аўдыторных – 26, лекцый – 12, семінарскія заняткі – 14.

Самастойная праца – 190 гадзін.

Форма бягучай атэстацыі – экзамен, 1 семестр

Завочная на аснове сярэдняй спецыяльнай

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны адводзіцца – 144 гадзін, аўдыторных – 14, лекцый – 8, семінарскія заняткі – 6.

Самастойная праца – 130 гадзін.

Форма бягучай атэстацыі – экзамен, 5 семестр

2. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці

Прадмет і задачы гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Характэрныя рысы, асаблівасці і тэндэнцыі ў развіцці навукі гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Паходжанне назвы «Беларусь».

Перыядызацыя гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Гістарыяграфія навукі гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра прадмет і метады дысцыпліны, узнікненне і развіццё назвы Беларусь, аб перыядызацыі і гісторыяграфіі навукі.

Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталёвання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)

Зараджэнне дзяржаўнасці ў усходніх славян. Пытанне аб узнікненні беларускай дзяржаўнасці. Канцэпцыі паходжання дзяржаўнасці.

Старажытныя беларускія дзяржавы-княствы на Беларусі (Полацкае, Турава-Пінскае, Берасцейскае, Гарадзенскае, Менскае, Смаленскае і інш.).

Асноўныя рысы і асаблівасці грамадскага ладу. Фарміраванне класаў і сацыяльных груп насельніцтва.

Дзяржаўна-палітычны лад. Сістэма органаў ўлады і кіравання. Князь і княжацкая ўлада. Службовыя асобы. Веча.

Суд і судаводства.

Хрысціянізацыя насельніцтва. Дзяржава і царква.

Старажытнае права на беларускіх землях. Крыніцы права ў IX–XIII ст. Звычайнае права: сутнасць, асноўныя рысы. Кананічнае права. Першыя пісанія помнікі права: Руская Праўда, княжацкія статуты, міждзяржаўныя дагаворы (дагавор 1229 г. з Рыгай і Гоцкім берагам і інш.).

Злачынства і пакаранне.

Станаўленне асноўных інстытутаў грамадзянскага права. Шлюбна-сямейныя адносіны і іх рэгуляванне.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў IX ст. – першая палова XIII ст., развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы

Асноўныя канцэпцыі паходжання Вялікага княства Літоўскага.

Знешнія і унутранныя, сацыяльна-эканамічныя і палітычныя прычыны і перадумовы ўтварэння Вялікага княства Літоўскага.

Працэс фарміравання тэрыторыі дзяржавы з цэнтрам у Навагародку. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Вялікага княства Літоўскага ў XIV–XV ст. Васальная залежнасць мясцовых (удзельных) князёў ад вялікага князя.

Структура феадальнага грамадства. Падзел на класы і саслоўі. Фарміраванне саслоўя шляхты. Прававое становішча шляхты ў XV–XVI ст. Служылая шляхта і ўбогая шляхта, іх правы і абавязкі.

Сацыяльнае і прававое становішча сялян (гаспадарскіх, панскіх, царкоўных). Правы

статус асобных катэгорый сялян: баяр путных і панцырных, даннікаў, сялян-слуг, цяглых і асадных сялян, агароднікаў, халупнікаў і інш.

Працэс запрыгоньвання сялян і яго адлюстраванне ў заканадаўстве.

Гарадское насельніцтва і яго структурны падзел. Катэгорыя «людзей люзных».

Афармленне прававога становішча гараджан (месцічаў). Правы і абавязкі гараджан вялікакняжацкіх (дзяржаўных) гарадоў і прыватнаўласніцкіх гарадоў. Статус гараджан у гарадах з магдэбургскім правам.

Утварэнне цэхаў і братстваў. Барацьба гараджан за сацыяльныя і палітычныя правы.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд ВКЛ, развіццё сацыяльных групаў насельніцтва.

Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай

Форма дзяржаўнага ўладкавання і форма кіравання Вялікага княства Літоўскага. Сістэма органаў дзяржаўнай улады.

Правое становішча Вялікага князя (гаспадара) дзяржавы. Вялікія князі Вялікага княства Літоўскага (Віцень, Гедзімін, Яўнуцій, Альгерд, Ягайла, Кейстут, Скіргайла, Вітаўт, Свідрыгайла, Жыгімонт, Андрэй Казімір, Аляксандр, Жыгімонт I Стары, Жыгімонт II Аўгуст, Генрых Валуа, Стафан Баторый, Жыгімонт III Ваза) і іх уклад у працэс фарміравання і развіцця дзяржавы.

Рада Вялікага княства Літоўскага. Яе склад і кампетэнцыя. Змены ў прававым становішчы рады ў XV–XVI ст.

Вышэйшыя службовыя асобы Вялікага княства Літоўскага (земскія і дворныя): маршалак земскі, канцлер, гетман земскі, падскарбі земскі, іншыя службовыя асобы дзяржавы. Іх прававое становішча і дзейнасць.

Дзяржаўная канцылярыя. Службовыя асобы канцылярыі (пісары, сакратары, дзякі і інш.).

Сойм Вялікага княства Літоўскага. Працэс станаўлення, склад і парадак дзейнасці. Кампетэнцыя сойма. Заканадаўчая дзейнасць сойма.

Мясцовыя органы дзяржаўнай улады ў перыяд цэнтралізацыі дзяржавы.

Змены ў адміністрацыйна-тэрытарыяльным падзеле. Працэс утварэння ваяводстваў і павеатаў. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная рэформа XVI ст.

Службовыя асобы мясцовай адміністрацыі. Ваяводы. Старасты. Дзяржаўцы. Павятовыя маршалкі. Харужыя. Старцы. Соцкія. Іншыя службовыя асобы.

Ваяводскія і павятовыя соймакі: узнікненне і дзейнасць.

Органы ўлады і кіравання ў гарадах. Станаўленне самакіравання ў гарадах з магдэбургскім правам. Правое становішча вайта. Гарадская рада. Бурмістры. Статус лаўнікаў.

Міжнародныя адносіны Вялікага княства Літоўскага. Міжнародныя сувязі з Лівоніяй, Маскоўскай, Цверскай, Пскоўскай, Наўгародскай і іншымі дзяржавамі. Васальна залежныя ад Вялікага княства Літоўскага Адаеўскае, Навасільскае, Казельскае і інш. княствы. Міжнародныя пагадненні, саюзы, дагаворы.

Уніі з Польшчай. Крэўская ўнія 1385 г. і Гарадзельская ўнія 1413 г. Уніі ў перыяд княжання Казіміра, Аляксандра, Жыгімонта I Старога.

Дагаворныя адносіны з Лівоніяй і працэс яе далучэння да Вялікага княства Літоўскага.

Люблінская ўнія 1569 г.: прычыны, працэс заключэння, сутнасць, наступствы. Берасцейская царкоўная ўнія 1596 г. і яе наступствы.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд ВКЛ, развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства

Судовыя органы Вялікага княства Літоўскага ў XIV – першай палове XVI ст.

Вышэйшыя (цэнтральныя) суды дзяржавы. Гаспадарскі (Вялікакняжацкі) суд, яго склад, кампетэнцыя і парадак дзейнасці. Суд паноў-рады. Камісарскі суд. Соймавы суд. Падсуднасць спраў.

Судовая рэформа XVI ст. Новыя прынцыпы судовага ладу і судаводства. Утварэнне інстытута адвакатуры. Узнікненне інстытута следчых і судовых выканаўцаў. Возныя і інстыгатары.

Галоўны суд (Трыбунал): узнікненне, парадак фарміравання і дзейнасць. Кампетэнцыя суда. Заканадаўчая рэгламентацыя яго дзейнасці (у законе аб утварэнні суда – «Способ прав трыбунальских» 1581 г., у Статуце 1588 г.)

Мясцовыя суды: замкавы (гродскі), земскі, падкаморскі, каптуровы, копны, войтаўска-лаўніцкі. Перыяд утварэння, склад, парадак фарміравання і дзейнасці. Падсуднасць спраў.

Сялянскія суды. Вотчынны суд феадала над залежнымі людзьмі.

Судова-працэсуальнае права. Змены ў судаводстве ў XVI ст. Судовыя пастановы і судовыя кнігі.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд ВКЛ, развіццё судовай сістэмы дзяржавы.

Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага

Агульная характарыстыка і асноўныя этапы развіцця прававой сістэмы.

Асноўныя крыніцы права ў перыяд фарміравання Вялікага княства Літоўскага. Звычайнае права і абмежаванне яго дзейнасці.

Граматы (прывілеі) – важнейшыя крыніцы права XV – пачатку XVI ст.

Агульназемскія прывілеі: Ягайлы, Гарадзельскія, Гродзенскія, Казіміра, Аляксандра і інш.

Соймавыя пастановы. Пастановы павятовых соймакаў.

Абласныя прывілеі (граматы). Агульная характарыстыка абласных граматаў: Віцебскіх 1503, 1509, 1561 гг.; Полацкіх 1511, 1547, 1580 гг.; Смаленскай 1505 г.; Бельскіх 1501, 1547 гг.; Драгічынскіх 1511, 1547 гг.; Мсціслаўскай 1551 г. і інш. Правы і абавязкі насельніцтва па граматах.

Валасныя граматы. Характарыстыка Магілёўскай 1536 г., Свіслацкай 1534 г., Бабруйскіх 1532, 1553 гг., Чачэрскай 1547, 1554, 1560, 1561 гг., Маркаўскай 1530 г. і іншых валасных граматаў. Рэгламентацыя ў граматах правоў і абавязкаў сялян.

Гарадскія граматы на магдэбургскае права. Правы і абавязкі гараджан адпаведна гарадскіх граматаў: Брэсту 1390 г., Гродне 1391 г., Полацку 1498 г., Менску 1499 г., Навагрудку 1511 г. і інш.

Спробы каліфікацыі заканадаўства ў Вялікім княстве Літоўскім.

Судзевнік Казіміра 1468 г.

Прычыны і падставы правядзення першай агульнай каліфікацыі заканадаўства ў Вялікім княстве Літоўскім. Статут 1529 г.

Рэформа грамадска-палітычнага ладу ў XVI ст. у Вялікім княстве Літоўскім і адлюстраванне яе ў Статуце 1566 г. Асноўныя палажэнні Статута 1566 г.

Агульная характарыстыка Статута 1588 г. Змены ў канстытуцыйным, грамадзянскім, крымінальным, працэсуальным і іншых галінах права.

Зямельная рэформа XVI ст. Устава на валокі 1557 г.

Воінскія ўставы. Фарміраванне воінскага права.

Праблема выкарыстання субсідыярных крыніц права: рымскага, нямецкага, кананічнага і інш.

Міжнародныя дагаворы – важныя крыніцы права Вялікага княства Літоўскага XV–XVIII ст.

Працэс фарміравання важнейшых інстытутаў і галінаў феадальнага права ў XIV–XVI ст. Асноўныя палажэнні галіновага права (канстытуцыйнага, грамадзянскага, адміністрацыйнага, вайсковага, зямельнага, крымінальнага, судова-працэсуальнага і інш.).

Станаўленне канстытуцыйнага заканадаўства ў XVI ст.

Злачынства і пакаранне. Змены ў крымінальным і крымінальна-працэсуальным праве ў XV–XVI ст.

Развіццё асноўных інстытутаў грамадзянскага права ў XV–XVI ст.

Характэрныя асаблівасці і тэндэнцыі ў развіцці апякунскага, шлюбна-сямейнага, залоговага, прыродаахоўчага права ў XVI ст.

Палітыка-прававая думка.

Палітычныя, прававыя і царкоўна-рэфармацыйныя ідэі ў XVI–XVII ст. Феадальная ідэалогія (М. Радзівіл. А. Валовіч. Л. Сапега і інш.).

Царкоўная ідэалогія (праваслаўная, каталіцкая, пратэстанцкая).

Прагрэсіўныя ідэі дробнай шляхты і гараджан (Ф. Скарына. М. Гусоўскі, М. Літвін С. Будны. А. Волан. В. Цяпінскі і інш.).

Прававая культура Беларусі XIV–XVI ст.

Юрыдычная адукацыя.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд ВКЛ, развіццё прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.)

Дзяржаўна-прававое становішча Вялікага княства Літоўскага ў складзе Рэчы Паспалітай.

Форма дзяржаўнага ўладкавання Рэчы Паспалітай ў XVII–XVIII ст. Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады.

Кароль Рэчы Паспалітай, яго прававое становішча і паўнамоцтвы. «Генрыкавы артыкулы» і «Пакта канвента».

Сойм Рэчы Паспалітай. Яго склад і парадак дзейнасці. Сенат Рэчы Паспалітай. Пасольская ізва.

Соймавыя пастановы.

Павятовыя соймікі, іх дзейнасць і пастановы.

Спробы правядзення рэформаў дзяржаўнага ладу ў сярэдзіне XVIII ст. Змены ў дзейнасці сойма і павятовых соймаў. Утварэнне скарбавай і вайсковай камісій. Заснаванне адукацыйнай камісіі.

Пастаянная Рада і яе дэпартаменты.

Слуцкая і Барская канфедэрацыі. Прыняцце закона аб ўраўнаванні ў правах праваслаўных і пратэстантаў з католікамі.

Першы падзел Рэчы Паспалітай.

Заканадаўчая дзейнасць Чатырохгадовага сойма Рэчы Паспалітай. Новыя тэндэнцыі ў развіцці права.

Канстытуцыя («Закон аб урадзе») Рэчы Паспалітай 1791 г. Змены ў дзяржаўным ладзе і ў сістэме вышэйшых органаў улады. Утварэнне і склад «Аховы законаў» Рэчы Паспалітай. Вялікія камісіі: паліцыі, войска, скарбу, адукацыі.

Таргавіцкая канфедэрацыя і замежная інтэрвенцыя. Другі падзел Рэчы Паспалітай. Гродзенскі сойм і яго канстытуцыя. Паўстанне 1794 г. пад кіраўніцтвам А. Т. Касцюшкі. Органы паўстання. Паланецкі ўніверсал.

Трэці падзел Рэчы Паспалітай. Далучэнне Беларусі да Расійскай імперыі.

Крыніцы права Рэчы Паспалітай абодвух народаў. Новыя выданні Статута 1588 г. Кардынальныя правы 1768, 1775, 1791 гг. Заканадаўства чатырохгадовага сойма.

Volumina legum. Праекты новых законаў.

Развіццё гарадскога права.

Міжнародныя дагаворы Рэчы Паспалітай з Швецыяй, Турцыяй, Расіяй і інш.

Змены ў судовым ладзе Вялікага княства Літоўскага ў XVII–XVIII ст.

Развіццё грамадска-палітычных і прававых ідэй на Беларусі ў XVII–XVIII ст. Палітыка-прававыя погляды Т. Астроўскага, А. Алізароўскага, А.Т. Касцюшкі, І. Капіевіча, Г. Калантая, К. Нарбута, А. Нарушэвіча, І. Страйноўскага, І. Храптовіча і інш.

Юрыдычная адукацыя. Юрыдычны факультэт Віленскай акадэміі.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай, развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі ў першай палавіне XIX ст. Тользіцкі мірны дагавор 1807 г. і далучэнне Беластоцкай акругі да Расійскай імперыі.

Праекты аднаўлення Вялікага княства Літоўскага (1811 г. і інш.).

Грамадска-палітычны лад. Змены ў сацыяльнай структуры насельніцтва.

Органы расійскага мясцовага кіравання на тэрыторыі Беларусі. Генерал-губернатар, яго паўнамоцтвы. Губернатар і губернскае праўленне. Казённая палата і іншыя губернскія ўстановы. Павятовыя органы дзяржаўнага кіравання.

Губернскія і павятовыя дваранскія (шляхецкія) сходы як органы саслоўнага самакіравання.

Судовыя ўстановы ў беларускіх губернях і паветах.

Полацкі царкоўны сабор і ліквідацыя уніяцкай царквы на Беларусі.

Палітычныя і прававыя ідэі на Беларусі ў XIX ст. Віленскі ўніверсітэт. Філаматы і філарэты.

Палітыка-прававыя погляды Я. Чачота, І. Даніловіча, І. Лявелея, А. Міцкевіча, Я. Баршчэўскага, Т. Нарбута, В. Дуніна-Марцінкевіча і інш.

Права. Кадыфікацыя мясцовага права. Праект зводу законаў заходніх губерняў. Увядзенне ў дзеянне законаў Расійскай імперыі. Адмена дзеяння Статута 1588 г.

Сацыяльна-эканамічная і палітычная сітуацыя на Беларусі ў сярэдзіне XIX ст. Скасаванне прыгоннага права. Маніфест ад 19 лютага 1861 г. Агульнае Палажэнне аб сялянах, якія выйшлі з прыгоннай залежнасці. Палажэнне аб губернскіх і павятовых установах па сялянскіх справах. Мясцовыя палажэнні. Асаблівасці сялянскай рэформы на Беларусі. Прававое становішча сялян пасля рэформы.

Рэформа мясцовых органаў. Міравыя пасрэднікі. Сялянскія сходы. Валасное праўленне. Валасны суд.

Судовая рэформа 1864 г. і яе асаблівасці на Беларусі. Міравыя суды. Агульныя суды: акруговыя суды, судовыя палаты. Сенат. Інстытут прысяжных павераных.

Рэарганізацыя гарадскіх органаў кіравання ў 1870 г. і 1892 г.

Земская рэформа і асаблівасці яе правядзення на Беларусі. Земскія сходы і іх управы.

Ваенная і іншыя рэформы. Контррэформы.

Рэвалюцыйны і нацыянальна-вызваленчы рух на Беларусі ў пачатку XX ст. Царскі Маніфест ад 6 жніўня 1905 г. аб утварэнні Дзяржаўнай Думы Расіі. Іншыя законы. Маніфест ад 17 кастрычніка 1905 г. «Аб удасканаленні дзяржаўнага парадку». Канстытуцыйны характар «Звода асноўных дзяржаўных законаў» (красавік 1906 г.). Дзяржаўны Савет і яго дзейнасць.

Стальпінская аграрная рэформа.

Беларусь падчас першай сусветнай вайны. Дзейнасць земстваў на Беларусі.

Развіццё права ў канцы XIX – пачатку XX ст. Змены ў цывільным, крымінальным і працэсуальным праве. Крымінальнае Ўлажэнне 1903 г.

Актывізацыя нацыянальна-вызваленчага руху ў пачатку XX ст. Палітыка-прававыя погляды Я. Коласа, Я. Купалы, Івана і Антона Луцкевічаў, В. Ластоўскага і інш.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд уваходжання ў склад Расійскай імперыі, развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.)

Лютаўская рэвалюцыя 1917 г. у Расіі. Актывізацыя нацыянальна-вызваленчага руху. Троеўладдзе на Беларусі. З’езд беларускіх нацыянальных арганізацый 25–27 сакавіка 1917 г. у Мінску.

Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 г. у Расіі. Усталяванне Савецкай улады на неакупіраванай тэрыторыі Беларусі. Абласны выканаўчы камітэт Заходняй вобласці і фронта, яго Прэзідыум і Савет Народных Камісараў.

Усебеларускі з’езд (кангрэс) у Мінску ў снежні 1917 г. Рада Усебеларускага з’езда і яе выканаўчы камітэт. Народны Сакратарыят Беларусі.

Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі. Устаўныя граматы. Першы ўрад Беларускай Народнай Рэспублікі, яго дзейнасць.

Брэсці (Брэст-Літоўскі) мірны дагавор і яго гісторыка-прававая характарыстыка.

Першы з’езд Кампартыі Беларусі ў снежні 1918 г. у Смаленску і яго рашэнні. Працэдура фарміравання і склад першага Часовага рабоча-сялянскага ўрада Беларускай ССР. Яго кампетэнцыя і дзейнасць.

Маніфест Часовага рабоча-сялянскага ўраду Беларусі аб утварэнні Беларускай ССР ад 1 студзеня 1919 г.

Тэрыторыя Беларускай ССР, адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел.

Першы з’езд Саветаў Беларусі 2–3 лютага 1919 г. і яго рашэнні. Змяншэнне тэрыторыі БССР. Дэкларацыі з’езда Саветаў.

Першая Канстытуцыя Беларускай ССР 1919 г.

Утварэнне Літоўска-Беларускай савецкай рэспублікі і яе дзейнасць.

Аднаўленне Беларускай ССР. Дэкларацыя аб абвяшчэнні незалежнасці ад 31 ліпеня 1920 г., яе важнейшыя палажэнні і значэнне.

Ваенна-рэвалюцыйны камітэт БССР і яго дзейнасць.

Другі з’езд Саветаў Беларускай ССР (снежань 1920 г.). Прыняцце Дапаўненняў да Канстытуцыі БССР 1919 г. Утварэнне СНК БССР.

Рыжскі мірны дагавор 1921 г. паміж Расіяй і Польшчай. Падзел тэрыторыі Беларусі.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.), развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст.

Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае становішча Беларускай ССР пасля заканчэння грамадзянскай вайны. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел.

Станаўленне сістэмы савецкіх органаў улады ў Беларускай ССР. З’езды Саветаў БССР. Заканадаўчая дзейнасць ЦВК і СНК БССР. Мясцовыя Саветы і іх выканкамы.

Пераход да новай эканамічнай палітыкі і яго нарматыўнае рэгуляванне. Дзейнасць вышэйшых і мясцовых органаў савецкай улады БССР у 20-я гг.

Узаемаадносіны БССР з РСФСР да 1923 г. Саюзна рабоча-сялянскі дагавор 1921 г.

Уваходжанне БССР у склад Саюза ССР. Саюзна дагавор 1922 г. Канстытуцыя СССР 1924 г.

Вяртанне ў склад БССР усходніх раёнаў Беларусі ў 1924, 1926 гг. Увядзенне новага (акруговага) адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу.

Палітыка нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва ў БССР, яе асноўныя накірункі і вынікі.

Судовы лад БССР. Пракуратура. Народны камісарыят унутраных спраў БССР.

Тэндэнцыі і асаблівасці ў развіцці заканадаўства Беларускай ССР. Увядзенне ў дзеянне кодэксаў і іншых нарматыўных актаў РСФСР. Уласная кадрыфікацыя заканадаўства.

Канстытуцыя Беларускай ССР 1927 г.

Станаўленне адміністрацыйна-каманднай сістэмы кіравання. Вышэйшыя і мясцовыя органы савецкай улады ў БССР у 30-я гг. Падпарадкаванне дзейнасці дзяржаўнага апарата партыйным камітэтам Камуністычнай партыі.

Калектывізацыя сельскай гаспадаркі і яе вынікі. Дырэктывы XV з'езда УКП(б). Машына-трактарныя станцыі і іх палітадзелы як органы кіравання калгасамі.

Рэарганізацыя кіраўніцтва прамысловасцю. Пяцігадовыя планы развіцця эканомікі.

Фарміраванне рэпрэсіўнага дзяржаўнага апарата ў СССР. Парушэнне законнасці і палітычныя рэпрэсіі на Беларусі.

Канстытуцыя СССР 1936 г. і Канстытуцыя БССР 1937 г. Змены ў сістэме савецкіх органаў улады і кіравання. Утварэнне Вярхоўнага Савета БССР і яго Прэзідыума.

Увядзенне абласнога адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу.

Судовая сістэма БССР і змены ў ёй. Народныя суды. Акруговыя суды. Вярхоўны суд. Іншыя судовыя ўстановы. Пазасудовыя рэпрэсіўныя органы.

Палажэнне аб судовым ладзе СССР, саюзных і аўтаномных рэспублік ад 16 жніўня 1938 г.

Негатыўныя тэндэнцыі ў развіцці савецкага права. Змены ў крымінальным і крымінальна-працэсуальным заканадаўстве.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіцце дзяржаўнасці Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст., развіцце дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 11. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку другой сусветнай вайны

Заходняя Беларусі ў складзе Польскай дзяржавы (II-й Рэчы Паспалітай). Польскі дзяржаўны паліцэйска-бюракратычны рэжым на тэрыторыі Заходняй Беларусі (1920–1939 гг.). Дзейнасць вышэйшых і мясцовых органаў дзяржаўнай улады Польшчы адносна Заходняй Беларусі. Права II-й Рэчы Паспалітай. Канстытуцыі Рэчы Паспалітай 1921, 1935 гг. Тэндэнцыі ў развіцці заканадаўства (крымінальнага, грамадзянскага і інш.).

Правое становішча насельніцтва Заходняй Беларусі. Нацыянальна-вызваленчая барацьба беларускага народа ў Заходняй Беларусі ў 20–30-я гг.

Савецка-германскія пагадненні ў канцы 30-х гг. Дагавор паміж СССР і Германіяй 1939 года.

Гітлераўская агрэсія супраць Польшчы і пачатак другой сусветнай вайны ў верасні 1939 г. Уступленне Чырвонай Арміі на тэрыторыю Заходняй Беларусі.

Адарванне ад Беларусі Віленскага краю і перадача яго Літоўскай рэспубліцы ў 1939 г.

Утварэнне часовых органаў улады ў Заходняй Беларусі. Іх склад і дзейнасць. Народны (Нацыянальны) сход Заходняй Беларусі і яго рашэнні. Дэкларацыі Народнага (Нацыянальнага) сходу.

Прыняцце Заходняй Беларусі ў 1939 г. у склад СССР і БССР.

Утварэнне абласцей, раёнаў і сельсаветаў на тэрыторыі Заходняй Беларусі. Фарміраванне органаў савецкай улады ў заходніх абласцях Беларускай ССР.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі ў перыяд уз'яднання Усходняй і Заходняй Беларусі, развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны

Вераломны напад гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз. Прычыны няўдач Чырвонай Арміі ў першыя месяцы вайны.

Утварэнне Дзяржаўнага Камітэта Абароны СССР і іншых надзвычайных савецкіх органаў на перыяд вайны.

Асаблівасці ў праве ваеннага перыяду. Змены ў крымінальным, крымінальна-працэсуальным, працоўным, грамадзянскім, шлюбна-сямейным заканадаўстве.

Дзяржаўныя органы БССР і іх дзейнасць у перыяд вайны.

Нямецкі акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі.

Усенародная партызанская барацьба беларускага народа супраць нямецкіх акупантаў. Партызанскія і партыйныя органы на Беларусі: іх функцыі, паўнамоцтвы і дзейнасць.

Пачатак вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў. Асаблівасці аднаўлення і дзейнасці савецкіх органаў дзяржаўнай улады, партыйных органаў ў вызваленых раёнах Беларусі.

Аднаўленне народнай гаспадаркі рэспублікі і яго нарматыўнае рэгуляванне.

Тэрытарыяльныя страты Беларускай ССР.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці на Беларусі у перыяд Вялікай Айчыннай вайны, развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.

Змены ў міжнароднай дзейнасці савецкіх рэспублік. Утварэнне Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Удзел Беларускай ССР ў ААН.

Дзейнасць органаў дзяржаўнай улады БССР у першыя пасляваенныя гады. Вярхоўны Савет БССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета.

Пераўтварэнне Савета Народных Камісараў ў Савет Міністраў рэспублікі. Кампетэнцыя і накірункі дзейнасці урада БССР.

Асаблівасці ўзнаўлення і дзейнасці мясцовых органаў дзяржаўнай улады і кіравання ў пасляваенны перыяд.

Адбудова народнай гаспадаркі БССР. Першая пасляваенная пяцігодка развіцця народнай гаспадаркі.

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел рэспублікі.

Калектывізацыя сялянскіх гаспадарак у заходніх абласцях Беларускай ССР.

Партыйныя камітэты УКП(б)–КПСС і іх роля ў дзяржаўным кіраванні.

Дзейнасць органаў міліцыі, пракуратуры і суда.

Тэндэнцыі ў савецкім праве. Абмежаванне кампетэнцыі рэспублікі ў праватворчасці.

Змены ў заканадаўстве СССР і БССР.

Дзейнасць вышэйшых органаў дзяржаўнай улады і кіравання ў СССР і БССР у другой палове 50-х – першай палове 60-х гг. Змены ў структуры і кампетэнцыі.

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел БССР і змены ў ім.

XX з’езд КПСС 1956 г. і яго рашэнні. Спробы правядзення дзяржаўных рэформаў і пашырэння кампетэнцыі савецкіх рэспублік.

Змены ў кіраванні сельскай гаспадаркай і прамысловасцю. Утварэнне саўнаргаса БССР у 1957 г.

Новыя тэндэнцыі ў праве. Актывізацыя праватворчай дзейнасці рэспублікі.

Новая кадыфікацыя заканадаўства. Прыняцце першых новых кодэксаў: КК і КПК 1960 г., ГК і ГПК 1964 г.

Актывізацыя міжнароднай дзейнасці і пашырэнне міжнародных сувязяў Беларускай ССР. Змены ў дзейнасці суда, пракуратуры, праваахоўчых органаў БССР.

Вышэйшыя і мясцовыя органы дзяржаўнай улады і кіравання БССР у другой палове 60-х – першай палове 80-х гг. Вярхоўны Савет БССР і яго Прэзідыум. Савет Міністраў БССР. Міністэрствы і камітэты.

Новыя палажэнні аб мясцовых Саветах і іх выканкамах.

Застойныя з’явы ў грамадска-палітычным жыцці савецкіх рэспублік.

Прыняцце Канстытуцыі СССР 1977 г. Канстытуцыя Беларускай ССР 1978 г.

Асаблівасці ў развіцці права. Змены ў заканадаўстве БССР.

Кадыфікацыя заканадаўства Беларускай ССР. Шлюбна-сямейны кодэкс БССР 1969 г. Зямельны кодэкс БССР 1970 г. Водны кодэкс і Кодэкс законаў аб працы БССР 1972 г. Лясны кодэкс БССР 1979 г. Жыллёвы кодэкс БССР 1983 г. Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях БССР 1984 г.

Судовая сістэма БССР. Пракуратура БССР. Праваахоўчыя органы БССР.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіцце дзяржаўнасці Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст., развіцце дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80-х – пачатак 90-х гг.)

Дзейнасць вышэйшых органаў улады СССР і БССР ў 1985–1990 гг. Вярхоўны Савет БССР. Яго камісіі. Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР. Савет Міністраў БССР.

Пачатак рэфармавання і дэмакратызацыі грамадскіх адносін у СССР. Змены ў заканадаўстве СССР і БССР. Змены ў Канстытуцыі БССР 1978 г.

Абвяшчэнне незалежнасці Беларускай ССР. Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР 1990 г. і яе значэнне. Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека і Беларусь. Змены ў сістэме органаў улады Беларусі і заканадаўстве.

Праект новага Саюзнага дагавору.

Актывізацыя працэсу дэмакратызацыі грамадскіх адносін і пераходу да рынкавых адносін.

Новыя тэндэнцыі ў праве.

Распад Саюза Савецкіх Сацыялістычных рэспублік. Утварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіцце дзяржаўнасці Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР., станаўленне незалежнай Рэспублікі Беларусь., развіцце дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.

Станаўленне новай сістэмы органаў дзяржаўнай улады і мясцовага самакіравання ў Рэспубліцы Беларусь.

Новыя тэндэнцыі ў міжнародных адносінах. Пашырэнне міжнародных сувязяў Рэспублікі Беларусь. Міжнародныя пагадненні.

Развіццё права. Актывізацыя грамадска-палітычнай і тэарэтыка-прававой думкі.

Узнікненне новых палітычных партый у Рэспубліцы Беларусь.

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 года. Змены ў сістэме органаў улады. Развіццё заканадаўства.

Змяненні і дапаўненні да Канстытуцыі, прынятыя 24 лістапада 1996 г.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь і яго паўнамоцтвы.

Нацыянальны сход Рэспублікі Беларусь.

Канстытуцыйны суд: стварэнне і дзейнасць.

Рэспубліканскія рэферэндумы.

Саюз Беларусі і Расіі. Статут Саюза Расіі і Беларусі 1997 г. Дагавор аб стварэнні Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі ад 8 снежня 1999 г.

Судовы лад. Судова-прававая рэформа ў Рэспубліцы Беларусь.

Пракуратура Рэспублікі Беларусь.

Асаблівасці ў развіцці галіновага заканадаўства: канстытуцыйнага, грамадзянскага, экалагічнага, працоўнага, крымінальнага і інш. Кадыфікацыя заканадаўства. Прыняцце новых кодэксаў Рэспублікі Беларусь.

Тэндэнцыі ў развіцці юрыдычнай навукі і юрыдычнай адукацыі.

Мэты і задачы вывучэння дадзенай тэмы - фарміраванне тэарэтычных ведаў і ўяўленняў пра развіццё дзяржаўнасці Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст., развіццё дзяржаўных і прававых інстытутаў, іх абумоўленасці эканамічнымі і палітычнымі прычынамі.

Патрабаванні да курсавой працы

Курсавую працу па дысцыпліне «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» студэнты выконваюць у адпаведнасці з навучальным планам спецыяльнасці 1-24 01 02 «Правазнаўства».

Мэтай курсавой працы з'яўляецца замацаванне, паглыбленне і праверка ведаў, атрыманых пры вывучэнні дысцыпліны «Канстытуцыйнае права», што дазваляе звязаць тэарэтычную падрыхтоўку студэнта з практыкай рэалізацыі канстытуцыйна-прававых нормаў у Рэспубліцы Беларусь.

Студэнтам даецца права выбару тэмы курсавой працы. Пры выбары тэмы курсавой працы студэнт павінен кіравацца прыкладным пералікам тым курсавых работ па дысцыпліне «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі». Студэнт можа прапанаваць сваю тэму, назва якой пры неабходнасці можа быць удакладнена навуковым кіраўніком.

Пасля зацвярджэння тэмы курсавой працы і прызначэння навуковага кіраўніка студэнт прыступае да выканання курсавой працы. У Метадычных указаннях да выканання курсавой работы ўтрымліваюцца патрабаванні, што прад'яўляюцца да структуры і зместу працы, правілы яе афармлення, узор афармлення спісу выкарыстаных крыніц.

Праца ўключае:

- Падбор і вывучэнне прававых крыніц, айчыннай і замежнай літаратуры па тэме даследавання;
- Тэарэтычнае даследаванне па тэме курсавой працы;
- Практычная частка курсавой працы.

Выкананую курсавую працу ва ўстаноўленыя тэрміны студэнт здае на кафедру, дзе праца рэгіструецца і перадаецца навуковаму кіраўніку для рэцэнзавання. Студэнтам забараняецца паўторна прадстаўляць абароненую курсавую работу.

У тэрміны, прызначаныя кафедрай, праходзіць абарона курсавой працы, дзе студэнт у сваім вусным выступе павінен раскрыць змест даследаваных ў курсавой працы праблем, а таксама адказаць на пытанні навуковага кіраўніка у рамках тэмы выкананай курсавой працы. З улікам зместу і абароны курсавой працы за яе выстаўляецца адзнака ў балах у заліковую кніжку студэнта і ведамасць, якая выкладчыкам здаецца ў дэканат.

Структура, змест і аб'ём курсавой працы

Структура курсавой працы павінна спрыяць поўнаму раскрыццю абранай тэмы.

Структурнымі элементамі курсавой працы з'яўляюцца:

- Тытульны ліст;
- Змест;
- Увядзенне;
- Асноўная частка;
- Заключэнне;
- Спіс выкарыстаных крыніц;
- Прыкладанні.

Усе часткі курсавой работы павінны быць выкладзены ў строгай лагічнай паслядоўнасці і ўзаемасувязі.

Змест работы рэкамендуецца ілюстраваць схемамі, табліцамі, дыяграмамі, графікамі, фотаздымкамі, малюнкамі і т. в.

Афармленне курсавой працы

Афармленне курсавой працы рэгламентавана «Метадычнымі рэкамендацыямі да выканання курсавых работ па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі»» для спецыяльнасці 1-24 01 02 «Правазнаўства».

На выкананне курсавой працы ў адпаведнасці з вучэбным планамадводзіцца 40 акадэмічных гадзін.

Курсавая работа павінна ўключаць наступныя структурныя элементы:

1. Тытульны ліст з указаннем назвы тэмы курсавой працы, яе аўтара, навуковага кіраўніка,

кафедры, па якой выконвалася праца і г.д.

2. Змест, дзе ўказваецца назва і старонкі размяшчэння ў курсавой працы ўвядзення, кіраўнікоў, параграфаў, заключэння, спісу выкарыстаных крыніц, прыкладання і т. П.

3. Пералік умоўных пазначэнняў, сімвалаў, тэрмінаў (пры неабходнасці).

4. Увядзенне, у якім выкладаюцца наступныя раздзелы:

1) **актуальнасць тэмы курсавой работы** (уключае агляд літаратуры, стан заканадаўства і юрыдычнай практыкі па тэме і абгрунтаванне неабходнасці даследаванні праблемных пытанняў);

2) **мета даследавання** (уключае фармулёўку канкрэтных вынікаў, якія плануюцца дасягнуць у ходзе даследавання);

3) **аб'ект курсавой працы** (тая вобласць прававых адносін, якая даследуецца ў працы);

4) **задачы даследавання** (уключае фармулёўку канкрэтных тэарэтычных і практычных задач даследавання);

5) **метады даследавання** (уключае выкарыстанне канкрэтных тэарэтычных і эмпірычных метадаў даследавання);

6) **структура і аб'ём курсавой працы** (называецца, з якіх структурных элементаў складаецца праца: ўвядзенне, колькасць кіраўнікоў, параграфаў, заключэнне, спіс выкарыстаных крыніц, з указаннем колькасці найменняў, а таксама аб'ём працы ў старонках і інш.).

5. Найменне раздзелаў (кіраўнікоў і параграфаў) і пераказ адпаведнага тэме матэрыялу.

6. Заключэнне, у якім падводзяцца вынікі даследавання, абагульняюцца і фармулююцца высновы.

7. Спіс выкарыстаных крыніц, у якім утрымліваецца пералік падручнікаў, навуковых артыкулаў, нарматыўных прававых актаў і іншых крыніц, якія выкарыстоўваліся пры выкананні курсавой працы.

8. Дадатак (пры неабходнасці) уключае схемы, графікі, табліцы, анкеты, праекты артыкулаў нарматыўна-прававых актаў і г.д.

Аб'ём курсавой працы (без уліку спісу выкарыстаных крыніц і дадаткаў) 20 - 25 старонак тэксту праз 1,5 інтэрвалу, шрыфт - 14 pt Times New Roman, палі старонак: левае - 3 гл., Правае - 1,5 см., Верхняе і ніжняе - 2 гл. Нумары старонак абазначаюцца ў правым верхнім куце (тытульны ліст не нумаруецца).

Прыкладная тэматыка курсавых работ па курсе “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі”

1. Грамадскі лад у Беларусі ў старажытнасці (на прыкладзе Полацкага, Віцебскага, Турава-Пінскага і інш. княстваў).
2. Звычайнае права Беларусі і яго адлюстраванне ў пісаным заканадаўстве.
3. Міжнародныя пагадненні і васальныя дагаворы – крыніцы старажытнага беларускага права.
4. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная рэформа ў Беларусі ў XVI ст.
5. Саслоўе шляхты і яго прававое становішча на Беларусі ў XV – XVII стст.
6. Прававое і сацыяльнае становішча сялян Беларусі ў XV – XVII стст.
7. Прававое і сацыяльнае становішча мяшчан Беларусі ў XIV – XVII стст.
8. Дзяржаўны лад Вялікага княства Літоўскага ў XV – XVI стст.
9. Сойм і рада ў Вялікім княстве Літоўскім у XVI – XVII стст.
10. Мясцовыя органы дзяржаўнай улады ў Беларусі ў XV – XVII стст.
11. Органы кіравання ў гарадах Беларусі ў XV – XVII стст. (па магдэбургскім праве).
12. Уніі ВКЛ з Польшчай.
13. Утварэнне Рэчы Паспалітай.
14. Берасцейская царкоўная унія 1596 г. і яе дзяржаўна-палітычнае значэнне.
15. Міжнародныя сувязі ВКЛ з суседнімі дзяржавамі ў XIV – XV стст.
16. Міжнародныя сувязі ВКЛ з суседнімі дзяржавамі ў XVI – XVII стст.
17. Агульназемскія граматы (прывілеі) – асноўныя крыніцы права ў XIV – XV стст.
18. Абласныя і валасныя граматы – крыніцы беларускага права.

19. Гарадскія граматы – крыніцы беларускага права.
20. Судзебнік 1468 г. – першая спроба кадыфікацыі заканадаўства ў Вялікім княстве Літоўскім.
21. Статут Вялікага княства Літоўскага 1529 г.: агульная характарыстыка і значэнне.
22. Статуты Вялікага княства Літоўскага (параўнальная характарыстыка).
23. Статут Вялікага княства Літоўскага 1566 г. (асноўныя змены і адрозненне ад Статута 1529 года).
24. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г., яго значэнне і месца ў еўрапейскім заканадаўстве.
25. Канстытуцыйнае права Вялікага княства Літоўскага (па граматах).
26. Канстытуцыйнае права Вялікага княства Літоўскага (па Статутах ВКЛ 1529, 1566, 1588 гг.).
27. Асноўныя палажэнні сямейнага права Беларусі XIV – XVII стст.
28. Асноўныя палажэнні грамадзянскага права Беларусі XVI – XVII стст.
29. Асноўныя палажэнні працэсуальнага права Беларусі XVI – XVII стст.
30. Судовая рэформа XVI ст. ў Беларусі.
31. Асноўныя палажэнні крымінальнага права Беларусі XVI – XVII стст.
32. Галоўны суд Вялікага княства Літоўскага (прававая рэгламентацыя і дзейнасць).
33. Цэнтральныя суды ў Вялікім княстве Літоўскім.
34. Прававая рэгламентацыя і дзейнасць мясцовых судов для шляхты (на прыкладзе замкавага (гродскага), земскага, падкаморскага, або каптуровага, суда).
35. Копныя суды ў Беларусі.
36. Войтаўска-лаўніцкія суды ў Беларусі.
37. Палітычныя і прававыя ідэі ў Беларусі ў XVI – XVIII стст.
38. Дзяржаўны лад Рэчы Паспалітай.
39. Рэформы ў Рэчы Паспалітай у другой палове XVIII ст.
40. Канстытуцыя Рэчы Паспалітай 1791 г.
41. Сістэматызацыя права Беларусі ў першай палове XIX ст. Праект зводу мясцовых законаў заходніх губерняў.
42. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі ў першай палове XIX ст. Мясцовыя ўстановы дзяржаўнага кіравання і суды.
43. Скасаванне прыгонага права на Беларусі. Рэформа мясцовых органаў.
44. Судовая рэформа 1864 г. Асаблівасці яе правядзення на тэрыторыі Беларусі.
45. Земская рэформа 1864 г. і асаблівасці яе правядзення на Беларусі.
46. Грамадска-палітычны лад і права ў Беларусі на пачатку XX ст.
47. Абласны выканаўчы камітэт Заходняй вобласці і фронту і яго дзейнасць.
48. Першы Ўсебеларускі з’езд (кангрэс) як спроба ажыццяўлення ідэі “права нацый на самавызначэнне” у Беларусі ў 1917 г.
49. Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 г.
50. Першы з’езд Кампартыі Беларусі і яго дзяржаўна-прававое значэнне.
51. Першы ўрад Беларускай ССР і яго Маніфест.
52. Дзяржаўна-прававое значэнне першага з’езда Саветаў Беларускай ССР.
53. Першая Канстытуцыя Беларускай ССР 1919 г.
54. Літоўска-Беларуская ССР: утварэнне, дзейнасць, ліквідацыя.
55. Аднаўленне Беларускай ССР у 1920 г. і яго значэнне.
56. Дзяржаўна-прававое значэнне другога з’езда Саветаў Беларускай ССР.
57. Беларускія ўрады і іх дзейнасць у першыя гады існавання БССР.
58. Дагаворныя адносіны паміж БССР і РСФСР у 20-ыя гады XX ст.
59. Утварэнне дзяржаўнага апарату ў БССР у 1921-1922 гг.
60. Уваход БССР у склад СССР: працэдура і заканадаўчая рэгламентацыя.
61. Палітыка нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва ў БССР у 20-ыя гады XX ст.
62. Вяртанне ў склад Беларускай ССР усходніх раёнаў Беларусі у 20-я гады XX ст.

63. Крымінальнае права Беларускай ССР у 20-30-ыя гады у 20-ыя гады ХХ ст.
64. Крымінальна-працэсуальнае права БССР у 20-30-ыя гады у 20-ыя гады ХХ ст.
65. Грамадзянскае і грамадзянска-працэсуальнае права Беларускай ССР у 20-30-ыя гады ХХ ст.
66. Судовы лад і судаводства БССР у 20-30-ыя гады ХХ ст.
67. Канстытуцыя БССР 1927 г.
68. Парушэнне законнасці на Беларусі ў 20-50-ыя гг.: прычыны і сутнасць.
69. Канстытуцыя Беларускай ССР 1937 г. Змены ў структуры і кампетэнцыя органаў дзяржаўнай улады.
70. Статус Заходняй Беларусі ў складзе Польскай дзяржавы.
71. Мясцовыя органы кіравання і самакіравання на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў 1921-1939 гг.
72. Утварэнне часовых органаў улады ў Заходняй Беларусі ў 1939 г.
73. Народны (Нацыянальны) сход Заходняй Беларусі і яго дзяржаўна-прававыя акты.
74. Утварэнне органаў Савецкай улады ў заходніх абласцях Беларускай ССР.
75. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны.
76. Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкай акупацыі і адбудова дзяржаўнага апарату Беларускай ССР.
77. Беларуская дзяржава і права ў пасляваенны перыяд (1945-1954 гг.).
78. Беларуская дзяржава і права ў перыяд рэформаў у 50-ых-60-ых гадоў ХХ ст.
79. Канстытуцыя БССР 1978 г.
80. Актывізацыя знешне-палітычнай дзейнасці БССР у 40-ыя гады ХХ ст.
81. Пераход Беларусі да дзяржаўнай самастойнасці. Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце БССР.
82. Утварэнне СНД.
83. Дзяржаўна-прававыя сувязі Рэспублікі Беларусь з Расіяй.
84. Рэарганізацыя органаў улады і кіравання ў Рэспубліцы Беларусь у 90-ыя гады ХХ ст.
85. Канстытуцыйнае заканадаўства Рэспублікі Беларусь у 90-ыя гады ХХ ст.
86. Актывізацыя грамадска-палітычнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь у 90-ыя гады.
87. Развіццё права Рэспублікі Беларусь у 90-ыя гады ХХ ст. (на прыкладзе грамадзянскага, крымінальнага, зямельнага, экалагічнага, крымінальна-працэсуальнага, грамадзянска-працэсуальнага і іншых галін права).
88. Органы дзяржаўнай улады Рэспублікі Беларусь у канцы ХХ ст.

3. ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ (дзённая форма)

Нумар тэмы, занятка	Назва раздзела, тэмы, занятка; спіс пытанняў для вывучэння	Колькасць аўдыторных гадзін			Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі	Круемая самастойная праца		
1	2	3	4	5	6	7
1.	<u>Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
1.1	<u>Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці</u>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	апытанне;
2.	<u>Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)</u> 2.1. Усталяванне дзяржаўнасці	2		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам;
	<u>Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)</u> 2.2. Дзяржаўны лад Полацкага княства			2		
2.2	<u>Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)</u>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
3.	<u>Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы</u>				Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	

	3.1 Утварэнне ВКЛ	2				- апытанне;
	<u>Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- выступ з дакладам;
	3.2. Палітычны лад ВКЛ			2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	<u>Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы</u>					
	3.3. Грамадскі лад ВКЛ					
3.1	<u>Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы</u>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
4.	<u>Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	4.1. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага					
	Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай			2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- дыскусія; - выступ з дакладам;
	4.2. Уніі ВКЛ з Польшчай					
4.1	Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
5.	<u>Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
5.1	Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
6.	<u>Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	6.1. Агульная характарыстыка прававой сістэмы ВКЛ					

	<u>Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага</u> 6.2 Крыніцы права ВКЛ	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- дыскусія; - выступ з дакладам;
6.1	<u>Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага</u> Агульная характарыстыка права ВКЛ		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
6.2	<u>Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага</u> <u>Крыніцы права ВКЛ</u>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
7.	<u>Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.)</u> 7.1. Утварэнне Рэчы Паспалітай. Грамадска-палітычны лад			2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	<u>Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.)</u> 7.2. Прававая сістэма Рэчы Паспалітай	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
7.1	<u>Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.)</u>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам;
8.	<u>Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі</u> 8.1. Грамадска-палітычны лад Беларусі ў складзе Расійскай імперыі			2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	<u>Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі</u> 8.2. Права Беларусі ў складзе Расійскай імперыі	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	

8.1	Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
9.	<u>Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.)</u> 9.1. Грамадска-палітычны лад	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.) 9.2. Права Беларусі ў 1917-1920 гг.			2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - дыскусія;
9.1	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.) Грамадска-палітычны лад		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
9.2.	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.) Права Беларусі ў 1917-1920 гг.		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
10.	<u>Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст.</u> 10.1 Дзяржаўны лад Беларусі ў 20-30 гг.	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст. 10. 2. Права Беларусі ў 20-30 гг.			2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;

10.1	Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст. Дзяржаўны лад		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
10.2	Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст. Права Беларусі ў 20-30 гг.		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
11.	<u>Тэма 11. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку другой сусветнай вайны</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
11.1	Тэма 11. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку другой сусветнай вайны		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - дыскусія;
12.	<u>Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны</u>				Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам;
	12.1. Органы дзяржаўнага кіравання БССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны	2				
	Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	12.2 Права Беларусі падчас Вялікай Айчыннай вайны					
12.1	Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
13	<u>Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.</u>				Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
	13.1. Дзяржаўны лад БССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.	2				

	<p>Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.</p> <p>13.2. Агульная характарыстыка прававой сістэмы</p>	2				
	<p>Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.</p> <p>13.3. Развіццё асобных галінаў права і сістэматызацыя заканадаўства</p>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
13.1	<p>Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.</p> <p>Агульная характарыстыка прававой сістэмы</p>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
13.2.	<p>Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.</p> <p>Развіццё асобных галінаў права і сістэматызацыя заканадаўства</p>		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
14	<p><u>Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80-х – пачатак 90-х гг.)</u></p> <p>14.1. Дзяржаўны лад</p>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам; выкладчыка

	Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80-х – пачатак 90-х гг.) 14.2. Права Беларусі ў перыяд “Перабудовы”	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
14.1	Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80-х – пачатак 90-х гг.) Права Беларусі ў перыяд “Перабудовы”		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
15	<u>Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.</u>	2			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
15.1	Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст. Абвяшчэнне незалежнасці Рэспублікі Беларусь		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- дыскусія;
15.2	Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст. Развіццё права Беларусі ў сучасны перыяд		2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	-апытанне.
	Усяго:	40	40	16		

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ (завочная форма на аснове сярэдняй спецыяльнай адукацыі)

Нумар тэмы, занятка	Назва раздзела, тэмы, занятка; спіс пытанняў для вывучэння	Колькасць аўдыторных гадзін		Літаратурв	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі		
1	2	3	4	5	6
1.	<u>Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
2.	<u>Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам;
4.1	<u>Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай</u>		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - дыскусія;
5.1	<u>Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства</u>		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам;
6.	<u>Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;

9.1	<u>Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.)</u>		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - дыскусія;
14	<u>Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвешчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80-х – пачатак 90-х гг.)</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- выступ з дакладам; - выкладчыка
	Всяго:	8	6		

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ (дыстанцыйная форма)

Нумар тэмы, занятка	Назва раздзела, тэмы, занятка; спіс пытанняў для вывучэння	Колькасць аўдыторных гадзін		Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі online	Практычныя (семінарскія) заняткі online		
1	2	3	4	5	6
1.	<u>Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;

2.	<u>Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталёвання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
2.1	Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталёвання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.)		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
4.	<u>Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай</u>			Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
4.1	Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	-тэст
5.1	Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- выступ з дакладам;
6.	<u>Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
8.1	<u>Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі</u>		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
9.	<u>Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.)</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	
9.1	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - дыскусія;
10.	<u>Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст.</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - дыскусія;

13.1	<u>Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.</u>		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне;
14	<u>Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80-х – пачатак 90-х гг.)</u>	2		Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- апытанне; - выступ з дакладам; - выкладчыка
15.1	<u>Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.</u>		2	Асноўная: 1-3 Дадатковая: 7-20	- дыскусія;
	Всяго:	12	14		

4. ИНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

4.1. ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ

Асноўная літаратура

1 Довнар, Т.И. История государства и права Беларуси : учебное пособие. - 2-е издание, стереотипное. - Минск : Издательский центр БГУ, 2020. - 191 с. - Допущено Министерством образования Республики Беларусь в качестве учебного пособия для студентов учреждений высшего образования по специальностям "Правоведение", "Экономическое право", "Политология (по направлениям)", "Международное право".

2 Доўнар, Т.І. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : вучэбны дапаможнік. - Мінск : РПА, 2018. - 267 с. - Библиогр. : с. 259-263. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для навучэнцаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы сярэдняй спецыяльнай адукацыі па спецыяльнасці "Правазнаўства".

3 Доўнар, Т.І. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : падручнік. - 2-е выданне, выпраўленае і дапоўненае. - Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2021. - 431 с. - Зацверджана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці падручніка для студэнтаў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасцях "Правазнаўства", "Паліталогія" (па напрамках), "Эканамічнае права", "Міжнароднае права", "Дзяржаўнае кіраванне і права".

Дадатковая літаратура

4 Аргучинцев, Г.К. История государства и права Беларуси : учебное пособие для студентов специальности "Правоведение". - 2-е издание. - Минск : Амалфея, 2015. - 379 с.

5 Вішнеўскі, А.Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : вучэбны дапаможнік. - Мінск : Экаперспектыва, 2000. - 314 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў юрыдычных і гістарычных спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў.

6 Гісторыя і сучаснасць: беларуская дзяржаўнасць ва ўсходнееўрапейскім цывілізацыйным кантэксце : зборнік навуковых прац, прысвечаных 90-годдзю з дня нараджэння прафесара І.А. Юхо / Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Юрыдычны факультэт, Юрыдычны каледж ; [рэдакцыйная калегія : С.А. Балашэнка, С.А. Калінін, І.Р. Вярэнчыкаў і іншыя]. - Мінск : Бизнесофсет, 2012. - 548 с.

7 Дагаворы і граматы як крыніцы беларускага феадальнага права : Дапаможнік. - Мн. : БДУ, 2000. - 127с.

8 Довнар, Т.И. Краткий очерк истории государства и права Республики Беларусь : послеоктябрьский период : учеб. пособие по курсу "История государства и права РБ". - Мн. : Ин-т соврем. знаний, 1997. - 128с.

9 Доўнар Т.І. Развіцце асноўных інстытутаў грамадзянскага і крымінальнага права Беларусі ў XV - XVI стагоддзях : манаграфія. - Мн. : Пропілея, 2000. - 223 с.

10 Доўнар, Т.І. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : падручнік. - Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2014. - 415 с. - Зацверджана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці падручніка для студэнтаў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасцях "Правазнаўства", "Паліталогія", "Эканамічнае права", "Міжнароднае права".

- 11 История государства и права Беларуси : учебно-методический комплекс для студентов специализации 1-24 01 02 01 "Организация и деятельность государственных органов" / Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет ; составитель И.Ф. Бураков. - Издание 2-е, с изменениями ; 3-е издание. - Новополоцк : ПГУ, 2008 ; 2009. - 127 с.
- 12 История государства и права Белорусской ССР : в 2 томах. Т.2 : 1937 - 1975 гг. / Редкол.: Маргунский С.П. и др. - Мн. : Наука и техника, 1976. - 656с.
- 13 Кузнецов, И.Н. История государства и права Беларуси : пособие для студ. вузов. - Минск : Тесей, 2004. - 319 с.
- 14 Мазарчук, Д. В. История государства и права Беларуси: Ответы на экзаменационные вопросы [Электронный ресурс] : пособие / Д.В. Мазарчук. - 5-е изд. - Минск : ТетраСистемс, 2012. - 96 с. - Допущено Министерством образования Российской Федерации в качестве учебника для студентов высших учебных заведений.
- 15 Мазарчук, Д.В. История политических и правовых учений : учеб. пособие. - Минск : ТетраСистемс, 2007. - 303 с.
- 16 Помнікі права Беларусі XIV-XVI стст. : агульназемскія прывілеі і акты дзяржаўных уній : крыніцазнаўчы дапаможнік / Дэпартамент па архівах і справаводствау ; Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь ; Беларускі навукова-даследчы інстытут дакументазнаўства і архіўнай справы ; [складальнікі : Г.Я. Галенчанка, А.А. Жлутка, А.А. Мяцельскі і іншыя]. - Мінск : БелНДІДАС, 2015. - 384 с.
- 17 Статут Вялікага княства Літоўскага 1529 года - падмурак развіцця беларускай дзяржаўнасці і канстытуцыйналізму (да 480-годдзя прыняцця) : зборнік навуковых артыкулаў / Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Юрыдычны факультэт, Кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права. - Мінск : РІВШ, 2009. - 139 с.
- 18 Статут Вялікага княства Літоўскага 1566 года / Рэдкал. Т.І.Доўнар і інш. - Мн. : Тесей, 2003. - 351с. : ил.
- 19 Статут Вялікага княства Літоўскага, 1588 / пер. на бел. мову А.С. Шагун. - Мінск : Беларусь, 2002; 2010. - 207 с. : ил.
- 20 Юхо, Я.А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : Вучэб. дапам.: У 2 ч. Ч.1. - Мн. : РІВШ БДУ, 2000. - 349с.
- 21 Юхо, Я.А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : Вучэб. дапам.: У 2 ч. Ч.2. - Мн. : РІВШ БДУ, 2003. - 275с.

4.2. Сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці

Аб'ектам дыягностыкі кампетэнцыі студэнта з'яўляюцца веды, уменні і практычныя навыкі, атрыманыя ім у ходзе тэарэтычнага вывучэння дысцыпліны «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі».

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў пры выніковым ацэньванні на экзамене могуць быць выкарыстаны вучэбнае суб'яседаванне, выкананне кантрольных заданняў, тэставанне, мадэляванне сітуацый, складанне справаздач па выніках выканання практычных заданняў, на аснове прадстаўленых рэфератаў, дакладаў, выступленняў студэнтаў на семінарскіх занятках .

Пры правядзенні іспыту усталёўваецца рэйтынгавая сістэма ацэнкі ведаў, у рамках якой паспяховаць студэнтаў ацэньваецца на аснове двух кампанентаў: 1) у ходзе

прамежкавага кантролю ведаў на працягу семестра; 2) на экзамене. Весавыя каэфіцыенты адзнак: П = 0,5 Э = 0,5.

Парадак ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў рэгламентуецца Загадам рэктара УА «ПДУ» №294 ад 2014/06/06 г. "Аб зацвярджэнні Палажэння аб рэйтынгавай сістэме ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў» (прыл.1)

Асноўнымі крытэрамі паспяховай здачы экзамену з'яўляюцца: правільнасць адказу на пытанне; дэманстрацыя сістэмнасці і глыбіні ведаў, у тым ліку атрыманых пры вывучэнні асноўнай і дадатковай літаратуры; дакладнае і поўнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, уменне даць вычарпальнае азначэнне тэрміна; выкарыстанне ў сваім адказе ведаў, атрыманых пры вывучэнні курса; валоданне тэзаўрусаў дысцыпліны; пісьмовае і лагічна правільнае выкладанне адказаў на пытанні.

Формаі праежкавага кантролю з'яўляюцца:

Модуль 1 – тэст

Модуль 2 – калоквіум

Модуль 3 – калоквіум

Модуль 4 – калоквіум

Модуль 5 - калоквіум

Прыкладныя варыянты тэставых заданняў:

Да якога года адносяцца першыя летапісныя звесткі пра горад Полацку?

а) 856

б) 862

в) 876

Хто ажыццяўляў непасрэднае кіраванне ў сёлах Вялікага княства Літоўскага?

а) гетман земскі

б) цівуны

в) старцы

Самастойная праца ўключае ў сябе 2 тэарэтычныя пытанні.

Прыклады пытанняў для калоквіума:

1. Судовая рэформа 1864 гады.
2. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі напачатку ХХ ст.
3. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў дні лютаўскай рэвалюцыі.
4. Адукацыя Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР).
5. Статутныя граматы БНР. Органы ўлады і кіраванні БНР.
6. Адукацыя БССР.
7. Станаўленне і развіццё права БССР у 1921-1930 гг.
8. Прававая база і органы ажыццяўлення палітыкі беларусізацыі 1920-1930 гг.
9. Гісторыя Беларускага Канстытуцыяналізму.
10. Асноўныя рысы Беларускай Канстытуцыі 1919 гады.
11. Асноўныя рысы Канстытуцыі БССР 1927 гады.
12. Асноўныя рысы Канстытуцыі БССР 1937 гады.
13. Асаблівасці судовага працэсу ў гады вялікай айчыннай вайны 1941-1945 гг.
14. БССР на міжнароднай арэне ў паваенныя гады.
15. Канстытуцыя БССР 1978 гады.
16. Заканадаўчыя рэформы на Беларусі ў 50-80-х гадах ХХ ст.
17. Перадумовы прыняцця Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 гады.
18. 1994 гады.
19. Асноўныя адрозненні становішчаў Канстытуцый 1978 г. і Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 гады.
20. Асноўныя кірункі прававой рэформы на Беларусі пасля здабыцця дзяржаўнай незалежнасці.
21. Досвед, праблемы і перспектывы пабудовы прававой дзяржавы ў Рэспублікі Беларусь.

1.5. Метады (тэхналогіі) навучанні

Пры вывучэнні дысцыпліны «Гісторыі дзяржавы і права Беларусі» ужываюцца наступныя эфектыўныя метадыкі і тэхналогіі:

- " тэхналогія навучальна-даследчай дзейнасці;
- " камунікатыўныя тэхналогіі (апытанне, дыскусія і іншыя метады актыўнага навучання);
- " рэйтынжавыя тэхналогіі;

Матэрыял па курсу «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» падзелены на шаснаццаць тэмаў, што дазваляе найбольш поўна прадставіць студэнтам інфармацыю аб развіцці гісторыі дзяржаўных і прававых інстытутаў на тэрыторыі Беларусі, і забяспечыць кантроль за атрыманымі ведамі.

Па кожнай тэме дысцыпліны прадугледжваецца выкладанне лекцыі, правядзенне семінарскага занятку, адпаведна ў вучэбна-метадычным комплексе да кожнай тэмы прапанаваны абавязковы блок элементаў: *кароткі канспект лекцыі, заданні да семінарскіх заняткаў*, а таксама кантрольны блок, які прадугледжвае напісанне 3 рэфератаў і выніковага эсэ.

Заданні да семінарскіх заняткаў уяўляюць сабой пытанні, якія студэнты павінны падрыхтаваць, абасіраючыся на лекцыйны матэрыял, а таксама на матэрыялы, атрыманыя самастойна з указаных вучэбных крыніцаў і дадатковай літаратуры.

Рэфераты прадугледжваюць паглыбленае пісьмовае даследаванне па тэме семінарскага занятку.

4.3. Самастойная праца студэнтаў Дзённая форма

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і крыніцы	Колькасць гадзінаў
Праца з дадатковай і даведачнай літаратурай, падрыхтоўка да рашэння тэставых заданняў	Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага Асн.	6

	Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	
	Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст. Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 11. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку другой сусветнай вайны Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.	8
	Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвешчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80 х – пачатак 90 х гг.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст. Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
Падрыхтоўка да іспыту		24
Усяго:		120

Дыстанцыйная форма

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і крыніцы	Колька сць гадзінаў
Праца з дадатковай і даведачнай літаратурай, падрыхтоўка да рашэння	Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. –	11

тэставых заданняў	першая палова XIII ст.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	
	Тэма 3. Беларuskія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	12
	Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст. Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 11. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку другой сусветнай вайны Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 12. Беларuskая ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.	11
	Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80 х – пачатак 90 х гг.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	11
	Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст. Асн. Літаратура: 1-4	11

	Дад. літаратура: 5-21	
Падрыхтоўка да іспыту		24
Усяго:		190

Завочная на аснове сярэдняй спецыяльнай

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і крыніцы	Колька сць гадзінаў
Праца з дадатковай і даведачнай літаратурай, падрыхтоўка да рашэння тэставых заданняў	Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд усталёвання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX ст. – першая палова XIII ст.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага княства Літоўскага. Уніі з Польшчай Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага княства Літоўскага. Судаводства Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага княства Літоўскага Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII–XVIII ст.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў складзе Расійскай імперыі Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права на Беларусі ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917–1920 гг.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у 20–30-я гг. XX ст. Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6

	Тэма 11. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку другой сусветнай вайны Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
	Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40-х – першай палове 80-х гг. XX ст.	8
	Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (другая палова 80 х – пачатак 90 х гг.) Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	8
	Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст. Асн. Літаратура: 1-4 Дад. літаратура: 5-21	6
Падрыхтоўка да іспыту		24
Усяго:		130

4.4 Прыкладны спіс пытанняў да экзамена па курсу “Гісторыя дзяржавы і права Беларусі”

1. Прадмет і задачы Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ».
2. Паходжанне тэрміна «Беларусь».
3. Станаўленне дзяржаўнасці ў ва ўсходніх славян.
4. Грамадскі лад Беларусі ў 1X-XII стст.
5. Палітычны лад Беларусі ў 1X-XII стст.
6. Асноўныя рысы старажытнага права Беларусі ў 1X-XII стст.
7. Узнікненне ВКЛ.
8. Грамадскі лад ВКЛ у XIV-XV стст.
9. Дзяржаўны лад ВКЛ у XIV-XV стст.
10. Крэўская Унія 1385.
11. Гарадзельская Унія 1413.
12. Грамадскі лад Беларусі ў перыяд узнікнення саслоўна-прадстаўнічых органаў улады (другая палова XV-XVI стст.)
13. Цэнтральныя органы ўлады на Беларусі ў перыяд узнікнення саслоўна-прадстаўнічых органаў улады (другая палова XV-XVI стст.)
14. Мясцовыя органы дзяржаўных уладаў на Беларусі ў перыяд узнікнення саслоўна-прадстаўнічых органаў улады (другая палова XV-XVI стст.)
15. Суды і працэсуальнае права Беларусі (другая палова XV-XVI стст.)
16. Люблінская Унія 1569г. Утварэнне Рэчы Паспалітай (РП).
17. Звычайнае права як крыніца Беларускага феадальнага права.
18. Агульнадзяржаўныя прывілеі як крыніца беларускага феадальнага права.
19. Гарадскія граматы, прывілеі як крыніцы беларускага феадальнага права.
20. Судзібнік Казіміра 1468.
21. Статут 1529 года.
22. Статут 1566.
23. Статут 1588 года. Агульная характарыстыка.
24. Дзяржаўнае права Беларусі XV-XVI стст.
25. Ваеннае права Беларусі ў XV-XVI стст.
26. Грамадзянская права Беларусі ў XV-XVI стст.
27. Спадчыннае права Беларусі ў XV-XVI стст.
28. Сямейнае права Беларусі ў XV-XVI стст.
29. Крымінальнае права Беларусі ў XV-XVI стст.
30. Дзяржаўны лад РП у XV-XVI стст.
31. Канстытуцыя Рэчы Паспалітай 3 мая 1791 года.
32. Паўстанне 1794 года пад кіраўніцтвам Т. Касцюшкі.
33. Права Беларусі XVI-XVII стст.
34. Грамадскі лад Беларусі ў перыяд разлажэння прыгону і развіцця капіталістычных адносін (першая палова XIX стагоддзя)
35. Дзяржаўны лад Беларусі ў перыяд разлажэння прыгону і развіцця капіталістычных адносін (першая палова XIX ст.)
36. Беларусь у вайне 1812 года.
37. Судовыя ўстановы і права на Беларусі ў першай палове XIX ст.
38. Рэформа 1861г. на Беларусі.
39. Мясцовыя органы дзяржаўнага кіравання пасля рэформы 1861
40. Земская рэформа на Беларусі 1864.
41. Судовая рэформа 1864.
42. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў пачатку XX ст.
43. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў дні лютаўскай рэвалюцыі.
44. Утварэнне Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР).

45. Устаўныя граматы БНР. Органы ўлады і кіравання БНР.
46. Адукацыя БССР.
47. Станаўленне і развіццё правы БССР у 1921-1930 гг.
48. Прававая база і органы ажыццяўлення палітыкі беларусізацыі 1920-1930 гг.
49. Гісторыя Беларускага канстытуцыйналізму.
50. Асноўныя рысы Беларускай Канстытуцыі 1919.
51. Асноўныя рысы Канстытуцыі БССР 1927.
52. Асноўныя рысы Канстытуцыі БССР 1937 года.
53. Асаблівасці судовага працэсу ў гады вялікай айчыннай вайны 1941-1945 гг.
54. БССР на міжнароднай арэне ў пасляваенныя гады.
55. Канстытуцыя БССР 1978 гады.
56. Заканадаўчыя рэформы на Беларусі ў 50-80-х гадах XX ст.
57. Перадумовы прыняцця Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 года.
58. Асноўныя адрозненні палажэнняў Канстытуцыі 1978 і Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 года.
59. Асноўныя напрамкі прававой рэформы на Беларусі пасля атрымання дзяржаўнай незалежнасці.
60. Вопыт, праблемы і перспектывы пабудовы прававой дзяржавы ў Рэспублікі Беларусь.

5. ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНСЦІ

Назва дысцыпліны, вывучэнне якой звязана з дысцыплінай рабочай праграмы	Назва кафедры	Прапановы кафедры аб змяненнях у змесце вучэбнай праграмы па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, якое было прынятае кафедрай, якая распрацавала рабочую вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
Канстытуцыйнае права замежных краін	Кафедра канстытуцыйнага права і дзяржаўнага кіравання		
Сацыялогія права	Кафедра канстытуцыйнага права і дзяржаўнага кіравання		